

Тэст № 2. Марфалогія, правапіс і культура маўлення

Частка 1. Марфалогія і правапіс

№ 1. Адзначце назоўнікі, якія ў родным склоне адзіночнага ліку маюць канчатак *-у (-ю)*:

- 1) жыхары (*прыгарад*),
- 2) дзецям няма (*занятак*),
- 3) падмурак з (*камень*),
- 4) ад водару (*язмін*),
- 5) на дне (*чамадан*).

№ 2. Адзначце словы, якія пішуцца разам:

- 1) чарна_морскі курорт,
- 2) выразна_прачытаны верш,
- 3) прымаць полі_вітаміны,
- 4) светла_валосая дзяўчына,
- 5) светла_ружовы абрус.

№ 3. Адзначце правільна напісаныя дзеясловы:

- 1) абагуліваць,
- 2) выконываць,
- 3) абнадзейваць,
- 4) загароджваць,
- 5) пераначаваць.

№ 4. Адзначце прыслоўі, якія пішуцца разам:

- 1) выцерці (да) чыста,
- 2) (па) летняму цёпла,
- 3) адпачываць (у) восень,
- 4) пайсці (у) чатырох,
- 5) бегчы (без) аглядкі.

№ 5. Адзначце словазлучэнні, у якіх *не- (ня-)* пішацца са словамі разам:

- 1) (не) каторыя вучні,
- 2) чалавечая (не) удзячнасць,
- 3) (не) высокая, а нізка,
- 4) рамонт (не) закончаны,
- 5) (не) гледзячы пад ногі.

№ 6. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску ўжываецца *ні*:

- 1) Нічога мне ў свеце не трэба — __ неба, __ зор — без цябе.
- 2) Без уласнага майстра-каваля __ абыходзілася ніводнае паселішча.
- 3) Як бы __ старалася сталасць, а не сцерці ёй таго, што накрэсліла дзяцінства.
- 4) Малюнкi бацькоўскай зямлі! Нічым вас з памяці __ сцерці!
- 5) Няма __ кавалачка вольнай ад снегу зямлі.

№ 7. Запішыце лічэбнік у той форме, якой патрабуе галоўнае слова ў словазлучэнні: *33 вучнямі*

№ 8. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы множнага ліку цяперашняга ці будучага часу маюць канчатак **-еце**:

1) чытаць,	4) перарабляць,
2) напісаць,	5) непакоіць.
3) даць,	

№ 9. Адзначце дзеясловы з нарматыўнымі асабовымі канчаткамі:

1) мы сустракаем,	4) вы мыяце,
2) вы спяваеце,	5) яна шыець.
3) мы рэжым,	

№ 10. Адзначце дзеясловы, якія не маюць формы цяперашняга часу:

1) размаўляць,	4) папрасіць,
2) дапамагчы,	5) бегчы.
3) асэнсаваць,	

Тэст № 2. Марфалогія, правапіс і культура маўлення

Частка 2. Марфалогія і культура маўлення

№ 1. Адзначце словазлучэнні (сказы), у якіх правільна дапасаваны прыметнік або займеннік да назоўніка:

- 1) аўтарытэтнае журы,
- 2) брат быў заўсёды маім абаронцай,
- 3) рэцэнзавала рукапіс прафесар Андрэева,
- 4) белая манжэта,
- 5) няўключная качаня.

№ 2. Адзначце сказы, у якіх правільна ўтворана ступень параўнання прыметніка або прыслоўя:

- 1) Лянівы горшы за бязрукага.
- 2) Не кожны чалавек без роздуму адкажа, які дзень свайго жыцця ён лічыць самым найшчаслівейшым.
- 3) Ігліца кедровая намнога даўжэй за сасновую.
- 4) Пячора была не ля вады, а значна далей і вышэй.
- 5) Сын быў яшчэ шырэйшы ў плячах і ростам вышэйшы за бацьку.

№ 3. Утварыце ад асновы дзеяслова *аздобіць* дзеепрыметнік залежнага стану прошлага часу і запішыце яго ў пачатковай форме.

№ 4. Замяніце дзеяслоў у дужках дзеепрыслоўем адпаведнага трывання. Запішыце дзеепрыслоўе.

З вясёлым шумам і крыкам выбеглі дзеці на вуліцу, (*напаўнялі*) яе звонкімі галасамі.

№ 5. Адзначце прыметнікі, ад якіх утвараюцца формы ступеней параўнання:

1) шчаслівы,	4) свежы,
2) высокі,	5) школьны.
3) блакітны,	

№ 6. Адзначце дзеясловы цяперашняга часу з няправільнымі асабовымі канчаткамі:

1) мы едзем,	4) мы кладзем,
2) ён даець,	5) вы кладзяце.
3) вы жывеце,	

№ 7. Устанавіце адпаведнасць паміж словам і яго характарыстыкай. Адзначце правільны варыянт адказу.

А. Ветлівы.	1.Прыметнік, утварае ўсе формы ступеней параўнання.
Б. Стары.	2.Прыметнік, утварае толькі складаныя формы ступеней параўнання.
В. Дзіцячы.	3.Прыметнік, не ўтварае форм ступеней параўнання.
Г. Маладжавы.	4.Дзеепрыметнік.
Д. Пабляклы.	
- 1) А2Б3В1Г4Д2,   3) А1Б1В2Г4Д3
2) А2Б1В3Г2Д4   4) А4Б1В4Г2Д4

№ 8. Адзначце сказы з формамі дзеепрыметнікаў, якія не адпавядаюць нормам беларускай мовы:

- 1) Цёплы змрок выносіў з сабою на вольнае паветра з ачышчаючаю пыл вільгаццю і лёгкасць, і пах, і спакой.
- 2) Гойдалася верхавіна бярозы, адламаная ўчарашняй бурай.
- 3) У нейкім паньлым маўчанні застылі кусты жаўцеючага алешніку.
- 4) Спеў салаўя, цешыўшы вуха, паплыў па-над рэчкай.
- 5) Пад страхом нашай хаты было ластаўчына гняздо, злепленае з ілу, прынесенага ў клювах птушкамі з маленькай сажалкі.

№ 9. Адзначце сказы з памылковым ужываннем дзеепрыслоўяў:

- 1) Падыходзячы да школы, у хлопцаў узнікла спрэчка.
- 2) Па тратуарах, схаваўшы насы ў каўняры, праходзілі рэдкія прахожыя.
- 3) Зразумеўшы сваю нетактоўнасць, мужчына змоўк.
- 4) Даведаўшыся пра вызваленне Мінска, нас акрыліла надзея хутка вярнуцца ў родныя мясціны.
- 5) Доўга нахадзіўшыся па лесе, мне вельмі захацелася піць.
- 1) Раз-пораз адчыняючыся, пагруквалі ў вагонах дзверы.

№ 10. Адзначце сказы, у якіх дзеепрыслоўі ўжыты і ўтвораны правільна:

- 1) Мужчыны павольна ішлі, узгадаўшы былыя партызанскія гады.
- 2) Бабуля, пачакаў хвілінку, наблізілася да толькі што адчыненага магазіна.
- 3) У восеньскім небе насіліся ластаўкі, гуртуючыся ляцець у далёкі вырай.
- 4) Ідучы ў лес, я пашкадаваў, што не ўзяў фотаапарат.
- 5) Шумела і пенілася вада, імкнучыся на вольны прастор.

№ 11. Адзначце дзеепрыслоўі, перакладзеныя правільна.

1) подобрав – падабраўшы,	4) улыбаясь – усміхаючыся,
2) боясь – баючысь,	5) мечтая – марачы.
3) держа – трымая,	

№ 12. Адзначце дзеепрыслоўі, перакладзеныя правільна.

1) подобрав – падабраўшы,	4) улыбаясь – усміхаючыся,
2) боясь – баючысь,	5) мечтая – марачы.
3) держа – трымая,	

№ 13. Знайдзіце дзеясловы з ненарматыўнымі асабовымі канчаткамі. Запішыце правільную форму дзеясловаў.

1) ён кажа,	4) вы жывяце,
2) яна клеець,	5) яны мьюць.
3) ты пішэш,	

№ 14. Знайдзіце неўласцівую для беларускай мовы форму дзеепрыметніка. Запішыце яго нарматыўную форму.

1) зачыненыя дзверы,	4) напісанае сачыненне,
2) зжатае поле,	5) створатыя атрады.
3) пашыты кажух,	

№ 15. Адзначце сказы, у якіх дапушчаны памылкі ва ўжыванні займеннікаў:

- 1) Не хвалі сябе, няхай лепш людзі пахваляць.
- 2) Натрудзіць дзяцел сваю дзюбу, пакуль збудзе сабе хатку.
- 3) Цэлы дзень ні з кім пагаварыць.
- 4) Хлопец пацягнуўся, каб злавіць Нініну руку, але яна адбегла.
- 5) У пакой увайшоў Васіль і ягоны бацька.

№ 16. Адзначце канструкцыі з нарматыўнымі формамі лічэбнікаў:

1) з пяццю памылкамі,	4) на дзвюхстах старонках,
2) з шасцю мільёнамі,	5) не хапае шэсцьсот
3) тром хлопцам,	васьмідзесяці кілаграм.

Частка 11

№ 1. Адзначце словазлучэнні, у якіх правільна вызначаны род назоўнікаў.

1) вялікая цень;	16) белы гусь;
2) старое піяніна;	17) новая АТС;
3) вялікая аха́пка;	18) нясцерпны боль;
4) дубовая камода;	19) дарожная пыл;
5) шырокі Місісіпі;	20) злы сабака;
6) круглы сірата;	21) чорнае поні;
7) круглая сірата;	22) сонечны россып;
8) неразборлівы подпіс;	23) конскае капыта;
9) шэры шчаня;	24) сонечны Баку́;
10) вопытнае ранцё;	25) прыўзнятае ў здзіўленні брыво;
11) вядомае трыю;	26) вялікая зала;
12) папулярны квартэт;	27) смяротны пікэ;
13) гасціннае Тбілісі;	28) жвавы шымпанзэ;
14) святочнае меню;	29) каштоўны бандэроль;
15) вядомае маэстра;	30) прасторнае фае.

№ 2. Адзначце назоўнікі, у якіх няправільна ўтворана форма пэўнага ліку і склону.

1) некалькі вішань;	16) пара туфель;
2) без сваіх сёстраў;	17) не спаць па начам;
3) утаптаная коньмі дарога;	18) некалькі новых трактараў;
4) група партызан;	19) залівацца слязьмі;
5) васьмёра салдатаў;	20) група мінчанаў;
6) тое чалавекаў;	21) парушэнне нормаў мовы;
7) грукат кол па бруку;	22) у выніку здарэннеў;
8) па вынікам праверкі;	23) напісаць пісьмо мацеры;
9) з гарэзлівымі дзецьмі;	24) ступеняў параўнання;
10) рохканне парасяці;	25) многа падзеяў;

№ 3. Адзначце словы, якія ў месным склоне маюць канчатак –е.

1) у (гушчыня) лесу;	2) рос на (паляна);
3) майму сябру (Пеця);	4) стаяць на (ганак);
5) па (завулак) грымець;	6) на высокай (хвоя);

7) разбірацца ў (жываліс);	8) расказаць аб (бацька);
9) ісці па (дарога);	10) ехаць на (конь);
11) напісана ў (кніга);	12) у шчырай (песня);
13) прыехаць у (жнівень);	14) у новым (дом);
15) прытаіцца ў (зацішак);	16) у старой (хата);
17) аб (плакса) Машы;	18) грукатаць па (падлога);
19) аб (плакса) Віцю;	20) у наступным (год);

№ 4. Адзначце словы, якія ў месным склоне маюць канчатак –э.

1) плыць на (лодка);	16) на суседскім (двор);
2) іграць на (дудачка);	17) аб вядомым (дырыжор);
3) на прыгажуні-(елка);	18) ляжаць у (бальніца);
4) пры гэтым (дырэктар);	19) у добрай (казка);
5) стаяла пры (ліхтар);	20) пры сваім (кавалер);
6) аб маёй (дачка);	21) сляза па (шчака);
7) у адрыўным (каляндар);	22) ехаць на (трактар);
8) пры старой (груша);	23) вада ў (рака);
9) радавацца (знаходка);	24) купацца ў (рэчка);
10) у (гушчар) пушчы;	25) зварыць кашу на (малако);
11) на старым (зámчышча);	26) жыць у (вёска);
12) на высокай (гара);	27) вымакнуць на (дождж);
13) па даўняй (звычайка);	28) быць на (сонца);
14) на (галінка) дрэва;	29) запісаць на (дошка);
15) на (двор) холадна;	30) у правай (рука).

№ 18. Адзначце словазлучэнні, у якіх назоўнікі маюць канчатак –у (-ю).

1) укладка асфальт..;	16) прыём антыбіётык..;
2) пліты тратуар..;	17) з пагонамi лейтэнант..;
3) не чуў стук..;	18) выпаўзці з мурашнік..;
4) не хапіла соус..;	19) выкрыкваць з напоўп..;
5) ні пробліск.. ў чорным небе;	20) курс масаж..;
6) кавалак кекс..;	21) лыжкі з алюміні..;
7) папіць кісял..;	22) на беразе канал..;
8) няма канчатк.. (у слове);	23) камандзiр батальён..;
9) студэнты інстытут..;	24) слоiк мёд..;
10) ружовы ад мароз..;	25) няма ні агенчык..;
11) удзельнікі канфлікт..;	26) ля самага беражк..;
12) дабрацца да кантынент..;	27) з боку лес..;
13) прыгажосць далягляд..;	28) каля гэтага ляск..;
14) прыступіць да збор.. ягад;	29) ураджай ячмен..;
15) не ведаць змест.. твора;	30) палеткі аўс.. .

№ 19. Адзначце назоўнікі, якія пішуцца праз злучок.

1) (горад) герой;	26) (штаб) кватэра;
2) (двухсот) годдзе;	27) (прэс) канферэнцыя;
3) (гука) перайманне;	28) (прэм'ер) міністр;
4) (генерал) губернатар;	29) (экс) чэмпіён;
5) (інжынер) канструктар;	30) (рай) цэнтр;
6) (мед) сястра;	31) (жалеза) бетон;
7) (машына) аўтамат;	32) (дванаццаці) годка;
8) (матч) рэванш;	33) (авія) канструктар;
9) (жыцце) апісанне;	34) (сацыял) рэфарміст;
10) (выстаўка) продаж;	35) (дом) музей;
11) (супер) шоу;	36) (Давыд) Гарадок;
12) (мікра) раён;	37) (Астрашыцкі) Гарадок;
13) (нацыянал) дэмакрат;	38) (прыма) балерына;
14) (магазiн) салон;	39) (вет) урач;
15) (контр) адмірал;	40) (фота) мантаж;
16) (контр) атака;	41) (узаема) адносіны;
17) (жаўта) ліст;	42) (віцэ) прэзідэнт;
18) (добра) зычлівасць;	43) (паўднёвы) захад;
19) (бар) рэстаран;	44) (мікра) клімат;

20) (інша) сказальнасць;	45) (нацыянал) ліберал;
21) (пяці) томнік;	46) (развед) група;
22) (паў) яблыка;	47) (школа) інтэрнат;
23) (паў) Мінска;	48) (проці) пастаўленне;
24) (паў) горада;	49) (плашч) палатка;
25) (метэа) зводка;	50) (баль) маскарад.

№ 20. Знайдзіце сказы, у якіх ёсць назоўнікі, ужытыя ў ненарматыўнай родавай форме. Запішыце правільна словазлучэнне “прыметнік + назоўнік”.

- Дзед Астап быў старым мікалаеўскім салдатам, служыў вартаўніком у дэпо, меў дзве срэбныя медалі за турэцкую вайну.
- У кожнага свая бяда, свая боль.
- Па двары важна шпацыравала белая гусь.
- Сонечныя прамяні пранізваюць лясны цень, але воблакі час ад часу закрываюць сонца.
- Я іду ваяваць, шынель апрануўшы паходную.
- Ціха пашумлівала лістамі маладая таполя.
- Рэдактарша ўважліва прачытала матэрыялы наступнага нумара.
- Вялікае дзякуй вам за ўвагу і клопат, за спагаду.
- Адчуваўся нейкі ледзь прыкметны фальш у словах дзяўчыны.
- Мы чакалі гасцей з далёкага Сібіру.

№ 21. Знайдзіце сказы, у якіх назоўнікі маюць канчаткі, не адпаведныя норме. Запішыце словы правільна.

- Над ракой ляціць дружны крык гусей.
- Усё стала нерухома, быццам высечанае з цудоўнага самацветнага каменя.
- Я стаю, прысланіўшыся спіной да цёплых дзвярэй.
- Пагаліўшыся, Віталь праводзіць далонню па гладкай скуры.
- Нехта гучна пляскаў даланёю сабе па вусе — вытрасаў вадзю з вуха.
- Міхась напайў коняў, пасля выкупаўся ў возеры.
- Чаму шмат на гэтым вабным свеце бед і гораў, слёзаў і пакут?
- Зразумела, ніякіх вокнаў не было, толькі адна дзірка, якая служыла дзвер'ю.
- Немагчыма было не спагадаць гэтаму дзіцю, не шкадаваць яго.
- Маці гаварыла са слязьмі на вачах.
- Ля вогнішча сядзела з дзесятак салдатаў.
- Чацвёрта салдат перанеслі шафу ў меншы пакой.

13. Лья дастаў з рукака паўбохана хлеба, шматок сала, бляшанку кансервы.
14. То тут то там відаць на старадрэвінах шапкі птушыных гнёздаў.
15. На вяршынях старых бярозаў, што раслі за плотам, мы разгледзелі не адзін дзесятак гнёзд.
16. Тоненькімі ніткамі прашыліся з неба прамяні сонца.
17. Гнулі насустрач вятрам свае галовы важкія калосі.
18. Я ніколі не хаваўся за чужымі плечмі.
19. Рада з людзьмі ніколі не шкодзіць.
20. Пасля тых падзеяў мы з Віцькам доўга нават не віталіся.

№ 22. Адзначце прыметнікі, якія пішуцца праз злучок.

1) (гарна) лыжны курорт;	36) (вішнёва) яблычны;
2) (грамадска) палітычны дзеяч;	37) (горка) кіслы;
3) (добра) суседскія адносіны;	38) (двух) кватэрны дом;
4) (заходне) беларускі;	39) (дзіка) рослыя расліны;
5) (паўднёва) заходні вецер;	40) (залаціста) жоўты дыван;
6) (далёка) ўсходнія жыхары;	41) (залата) валосая дзяўчына;
7) (зелена) вокі хлопец;	42) (зямліста) шэры плашч;
8) (інша) гароднія абітурыенты;	43) (інша) моўная лексіка;
9) (медна) чырвонае лісце;	44) (сумна) ціхі настрой;
10) (малочна) белы твар;	45) (дзесяці) хвілінны даклад;
11) (мала) вопытны інжынер;	46) (шэра) бурья палосы;
12) (лімонна) жоўты;	47) (шэра) вокі мужчына;
13) (між) гародні маршрут;	48) (сцішана) ўладарныя гукі;
14) (заходне) еўрапейскі;	49) (бліскуча) серабрысты іней;
15) (паўночна) заходні напрамак;	50) (прыгожа) светлая вясна.
16) (нацыянальна) вызваленчы;	51) (шэра) папяловы туман;
17) (навукова) папулярны;	52) (усе) баковы аналіз;
18) (народна) паэтычны;	53) (агульна) даступная крыніца;
19) (васількова) сіні;	54) (доўгі) доўгі дзень;
20) (празрыста) белы туман;	55) (феадальна) рэлігійны прыгнёт;
21) (бела) снежны абрус;	56) (давид) гарадоцкія вуліцы;
22) (жаўта) крылыя матылькі;	57) (ружавата) чырвоны месяц;
23) (абсалютна) празрысты;	58) (ружава) шчокі малы;
24) (аграрна) прамысловы;	59) (цёмна) сіні мяч;
25) (азёрна) балотны край;	60) (цёмная) цёмная ноч;
26) (бела) ружовыя воблакі;	61) (англа) саксонскі звычай;

27) (агульна) даступны факт;	62) (мангола) татарскае іга;
28) (бледна) сіняе неба;	63) (фізіка) матэматычны;
29) (бледна) твары хлопец;	64) (блякла) сінія воды;
30) (бура) жоўтае лісце;	65) (біблія) графічны даведнік;
31) (ваенна) марскі флот;	66) (вока) мгненны адказ;
32) (ваенна) слўжачы;	67) (вугле) прамысловы;
33) (вакальна) сімфанічны;	68) (вучэбна) трэніровачны;
34) (васьмі) гадовая асада;	69) (грашова) рэчавая латарэя;
35) (вішнёва) чырвоны;	70) (двайка) выпуклая лінза.

№ 23. Знайдзіце словазлучэнні, у якіх няправільна ўтвораны прыналежныя прыметнікі або дапушчаны памылкі ў напісанні суфіксаў прыметнікаў. Запішыце правільна прыметнік.

1) матчыны рукі;	6) буслава гняздо;
2) дочана кніга;	7) Антонавы сыны;
3) Петрусёў бацька;	8) Алёшыва жыццё;
4) Сцёпкіна паліто;	9) Алесеў баян;
5) Надзеў муж;	10) лаптаўчына гняздо.

№ 24. Знайдзіце прыметнікі, у якіх дапушчаны арфаграфічныя памылкі. Запішыце словы правільна.

- 1) беларускі;
- 2) кантрастны;
- 3) радасны;
- 4) сусэцкі;
- 5) нясвішскі;
- 6) мастацкі;
- 7) гарацкі;
- 8) брэсцкі;
- 9) салдацкі;
- 10) турэцкі;
- 11) казахскі;
- 12) таджыцкі;
- 13) славацкі;
- 14) мнагаместны;

- 15) французскі;
- 16) палесскі;
- 17) пачэсны;
- 18) заводскі;
- 19) вільнюскі;
- 20) латышскі;
- 21) адвакатскі;
- 22) слуцкі;
- 23) паляшукскі;
- 24) навагрудскі;
- 25) нячасны;
- 26) бухгалтарскі;
- 27) сённяяшні;
- 28) расыпчаты;
- 29) безземельны;
- 30) бессмяротны.

№ 25. Адзначце сказы, у якіх парушаны граматычныя нормы беларускай мовы.

1. Радзіма, у сэрцы мы носім адданасць табе і любоў.
2. Ускарміла зямля, успаіла і яго, і табе, і мяне.
3. Тут ты нарадзіўся, тут табе знаёма кожная вуліца, кожны дом, тут ты ўсё ведаеш і цябе таксама ўсё ведаюць.
4. Прыемна адчуваць сябе пераможцам.
5. Вартасць чалавека можна ўзважыць па яго імкненнях.
6. Лес — жывая вопратка зямлі, ёй музыка.
7. Паляўнічы азірнуўся і ўбачыў на снезе яго след.
8. Яшчэ ніколі дзядзька зроду не бачыў гэтулькі народу.
9. За чым пойдзеш, тое і знойдзеш.
10. Той нечага не страціць, хто нічога не мае.
11. Нехта спяшаецца, камусьці не спіцца, некага гоніць радасць адкрыцця, а можа, бяда і трывога.
12. Хтось палюе на сініцу, нехта ловіць жураўля.
13. Жыццё кожнага чалавека як будаўніцтва новага дома: які збудуеш, такі ён і будзе.
14. Не ўсё то збываецца, на што чалавек спадзяваецца.
15. Ніхто наперад не знае, што каго чакае.

16. З кем павядзешся, ад таго і набярэшся.
17. З самай раніцы ішоў снег.
18. Нішто не парушала начной цішыні.
19. Той сам сябе губіць, хто працы не любіць.
20. Бываюць моманты, якіх сябе ніколі не даруеш.
21. Людзей кранае кожны раз да слёз і радуе іх позірк чалавечы
бязвоблачная чысціня нябёс сваёй ад сонца выцвілай сінечай.
22. Я сёння бачыўся з тваея сямстрой.
23. Няма нічаго горшага, як нуднае, абрыдлае чаканне.
24. Сумна Васільку, бо не з кім пагуляць.
25. “Бабуля, а ты мне штосьці купіла?”— енчыць унучка.

№ 26. Адзначце лічэбнікі.

1) два;	13) адна другая;	24) чатырнаццаць;
2) дваіны;	14) палова;	25) чатырохсоты;
3) другі;	15) паўтары;	26) адзін;
4) двойка;	16) сто пяцьдзсят;	27) адзінства;
5) удваіх;	17) пяцёра;	28) адзіны;
6) двойчы;	18) пяцярня;	29) адны;
7) падвойны;	19) пяты;	30) аднойчы;
8) двое;	20) упяцёх;	31) адзінарны;
9) дзве;	21) у пяць (разоў);	32) адзінока;
10) абедзве;	22) чацвяртак;	33) аднаму;
11) дваіняты;	23) чвэртка;	34) першы;
12) дзве трэція;		35) адна тысяча.

№ 27. Знайдзіце словазлучэнні, у якіх трэба ўжыць зборныя лічэбнікі. Запішыце гэтыя словазлучэнні.

1) 2 (тыдзень);	11) 5 (кнігі);	21) 3 (вучаніца);
2) 4 (жанчына);	12) 8 (мужчына);	22) 4 (конь);
3) 3 (цяля);	13) 6 (салдат);	23) 2 (радасць);

4) 5 (метр);	14) 2 (паверх);	24) 7 (доктар);
5) 6 (студэнт);	15) 3 (год);	25) 5 (дзень);
6) 2 (прахожы);	16) 9 (хлопец);	26) 4 (суткі);
7) 4 (нажніцы);	17) 4 (камп'ютэр);	27) 3 (гняздо);
8) 3 (падручнік);	18) 2 (настаўніца);	28) 5 (гусь);
9) (мы) было 3;	19) 2 (дзверы);	29) 3 (нага);
10) 7 (казляня);	20) 6 (вучань);	30) 6 (вобласць).

A1. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 1-й асобы множнага ліку цяперашняга ці будучага простага часу маюць канчатак *-ём (-ом)*.*

1) абцерці;	11) дабрысці;	21) браць;
2) адабраць;	12) завалачы;	22) разаслаць (пісьмы);
3) адбалець;	13) заглянуць;	23) раздражніць;
4) адрачыся;	14) зазваць;	24) спадзявацца;
5) адсячы;	15) звэсці;	25) сцерагчы;
6) адысці;	16) лямантаваць;	26) уздыхнуць;
7) апрануць;	17) біць;	27) узяць;
8) апячы;	18) падпёрці;	28) уліць;
9) асмяць;	19) прыйсці;	29) ускласці;
10) асячы;	20) прынесці;	30) ісці.

A2. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга і будучага часу ўжываюцца з канчаткамі *-еш, -эш*.

1) абапёрціся;	11) адскочыць;	21) знемагчыся;
2) абламаць;	12) апаражніць;	22) лячыць;
3) абсмяць;	13) зберагчы;	23) плакаць;
4) абцёрці;	14) выбегчы;	24) пляскаць;
5) агледзець;	15) выбраць;	25) сагнаць;
6) ад'ехацца;	16) выпрагчы;	26) крышыць;
7) адказаць;	17) дайсці;	27) сыграць;

* Выконваючы заданні A1 – A7, трэба мець на ўвазе: ад інфінітываў незакончанага трывання ўтвараюцца формы цяперашняга часу, закончанага трывання – будучага часу.

8) адлічыць;	18) забяспечыць;	28) увайсці;
9) адолець;	19) зганьбіць;	29) узгадніць;
10) адрачыся;	20) знайсці;	30) забраць.

A3. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы множнага ліку цяперашняга і будучага часу маюць канчатак *-іце (-ыце)*.

1) абвэшаць;	14) вэсці;	28) ляскатаць;
2) абяздолець;	15) вісець;	29) лячыць;
3) абяздоліць;	16) выбегчы;	30) наламаць;
4) адабраць;	17) выехаць;	31) павэдаміць;
5) ад'ехацца;	18) дагадзіць;	32) палéпшаць;
6) адламіць;	19) даламаць;	33) палéпшыць;
7) адпусціць;	20) ёсці;	34) пільнаваць;
8) адчапіць;	21) загасціцца;	35) пісаць;
9) адрэзаць;	22) заглянуць;	36) пішчаць;
10) апладзіраваць;	23) злазіць;	37) прабéгчыся;
11) асэнсоўваць;	24) зычыць;	38) прайсці;
12) балбатаць;	25) казаць;	39) разразаць;
13) вадзіць;	26) купіць;	40) раіцца.
	27) ляжаць;	

A4. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 3-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга ці будучага часу маюць канчатак *-іць (-ыць)*.

1) адвучыць;	13) плакаць;	24) апануць;
2) адкалоць;	14) працякаць;	25) ашачаслівіць;
3) адказаць;	15) адсячы;	26) бачыць;
4) адцэ́рці;	16) аб'яўляць;	27) выбіць;
5) акрэ́сліць;	17) адламаць;	28) выйсці;
6) апаласка́ць;	18) адолець;	29) грашыць;
7) вылепіць;	19) адплаціць;	30) дайсці;
8) драмаць;	20) адпусціць;	31) загубіць;
9) ездзіць;	21) адрэзаць;	32) казаць;
10) зрубіць (хату);	22) адскочыць;	33) купіць;
11) паказаць;	23) адысці;	34) клекатаць;

12) плéсці;

35) дзьмуць.

A5. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы множнага ліку будучага часу маюць канчатак *-яце*.

1) абвэсці;	11) замéсці;	21) павучыцца;
2) абысці;	12) зламáць;	22) падгрэбці;
3) адысці;	13) злáзіць;	23) пераклáсці;
4) апéць;	14) зрабіць;	24) прайсці;
5) асмяяць;	15) выліць;	25) заспяваць;
6) асэнсоўваць;	16) залямантаваць;	26) павéдаміць;
7) адабраць;	17) зляпіць;	27) паплыць;
8) атрэсці;	18) накрыць;	28) прабіцца;
9) дажаць;	19) напáсці;	29) састарэць;
10) завэсці;	20) абуджаць;	30) разносіць.

A6. Адзначце дзеясловы, якія ў форме 1-й асобы множнага ліку цяперашняга і будучага часу маюць канчатак *-ем*.

1) абвэсці;	11) ёхаць;	21) падклéіць;
2) абзавесціся;	12) загадваць;	22) прыгледзецца;
3) абысці;	13) зайздросціць;	23) разбіць;
4) адазвацца;	14) зясмяяць;	24) ра́давацца;
5) адпомсціць;	15) збэсціць;	25) разбураць;
6) адштурхнуць;	16) ірваць;	26) развівацца;
7) ве́яць;	17) напіцца;	27) разгледзець;
8) горшаць;	18) насміхацца;	28) разглядаць;
9) дагледзець (дзіця);	19) недаядаць;	29) раззлавацца;
10) éздзіць;	20) пад'ёхаць;	30) разліне́іць.

A7. Знайдзіце сказы з формамі дзеяпраметнікаў, якія не адпавядаюць нормам беларускай мовы. Запішыце сказы правільна.

1. Цёплы змрок выносіў з сабою на вольнае паветра з ачышчаючаю пыл вільгаццю і лёгкасць, і пах, і спакой.
2. Гойдалася верхавіна бярозы, зламаныя ўчарашняй бурай.
3. У нейкім панылым маўчанні застылі кусты жаўцеючага алешніку.

4. Спеў салаўя, цешыўшый вуха, паплыў па-над рэчкай.
5. Нізкае неба, заслатае шэраю смугою, кожную хвіліну гатова было пырснуць халодным дажджом.
6. Вось палымнее ахоплены пажарам асенняй лістоты пяціметровы клён.
7. На сіяючым уходнім баку гарызонта паказалася сонца.
8. Пад страхою нашай хаты было ластаўчына гняздо, злепленае з ілу, прынесенага ў клювах птушкамі з маленькай сажалкі.
9. Наплываюць на бераг шэрыя хвалі, завіваюцца белымі грабенчыкамі, ападаюць і, стомленыя, абвяляя, адкочваюцца назад.
10. Між пясчаных узгоркаў, заслаўшых мохам, ляжыць лагчына.
11. На кожным кроку ляжаць старыя тоўстыя калоды, пакрыўшыся зверху зялёным аксамітам моху.
12. Каля масткоў на чыгунцы стаяў вясёлы гоман звонкіх кропель, сцякаючых у рачулкі і ручайкі.
13. Радасць, навеяная пісьмамі, змешвалася з ледзь улоўным пачуццём адзіноты.
14. Ляжаўшы чалавек паглядзеў у бок уваходзячых у пакой.
15. Праезджаючы селянін зварочвае ўбок і, спыніўшы каня, праводзіць позіркам шэра-зялёную калону.
16. На дышачую спёкай зямлю лажыўся густы шэры прыцемак.
17. Цёпла ўхутанае тоўстым пластом моху, балота гэтае замярзала як след толькі ў самыя суровыя зімы.
18. Раптам аднекуль збоку пачуўся трэск ламаемых галінак.
19. Ад лугавых узгоркаў, выпаленых сонцам да попельнага колеру, дыхала сумным настроем восень.
20. За курганам бліснула лагчынка, круглая, налітая веснавой вадой.
21. Байцам нязручна было весці бой з пахаваўшыміся ў акопах немцамі.
22. Цяпер магутнае, неабдымнае мора каціла свае неўгамонныя хвалі да самых нашых ног.
23. У нерушы мы натрапілі на лясное возера, атуліўшаеся звонкай цішынёй.
24. Па дарозе да дна гагара не праміне паласавацца зазяваўшайся рыбінай.
25. Бягучы па снежным цаліку звер пакідае за сабой выразны след, па якім яго зможа высачыць і не вельмі вопытны паляўнічы.

А8. Адзначце сказы з няправільным ужываннем дзеепрыслоўяў.

1. Лугавыя кветкі, згарнуўшы свае пялёсткі, спяць пад покрывам летняй ночы.
2. Васа страсянуў верхнюю галіну, і на дол, абрываючы лісце, паляцелі яблыкі.

3. Чуючы гэты востры боль у кожнай песні, верылася, што нічога на свеце не знікае без следу.
4. Мякка крануўшыся зямлі, бег самалёта паступова замаруджваўся.
5. У сасонніку вецер гуляў наверху, расчасаўшы чубы кашлатым хвоям.
6. Усю дарогу, едучы дадому, чорныя думкі не давалі Сабаневічу спакою.
7. П'ючы гарбату, іх гутарка цяпела ад нязвязнасці, часта пераходзіла з тэмы на тэму.
8. Вецер, прасушваючы каляіны на дарозе, шуршэў леташнім бльнягом.
9. Не даязджаючы да Яневіцкіх хутароў, з лесу — шусь на дарогу пяцёра з аўтаматамі.
10. Ubачыўшы Віктара, Маю быццам хто падмяніў.
11. Халоднае, золкае паветра ўрывалася ў пакой, прынёшы з сабой непаўторныя пахі вясны.
12. Буслы толькі злёгка рамантавалі гняздо, засцілаючы яго дно галінкамі.
13. Дождж ліў як з вядра, і, падыходзячы да хаты, на мне не было сухой ніткі.
14. Васю, уткнуўшыся тварам у падушку, прысніўся страшны сон.
15. За мостам прысады парадзелі, адкрыўшы бясконцыя рады беланогога саду.
16. Па голлі скачуць сінічкі, парушаючы піскам дрымучую цішыню.
17. Белагрывыя хвалі з шумам узяцелі на бераг, кідаючы ў твар халоднымі пырскамі дажджу.
18. Прарываючы рэдкую муць пярэстых хмар, свяціў месяц.
19. Разгаралася прыгожая чэрвеньская раніца, з кожнай хвілінай ярчэй заліваючы вёску ружова-залацістым святлом.
20. Выйшаўшы з берагоў, лугі аказаліся затопленымі.

A3. Адзначце спалучэнні, якія пішуцца ў тры словы.

1) дзе (ні) дзе;	16) не (да) твару;
2) дзень (пры) дні;	17) усё (ж) такі;
3) дзень (у) дзень;	18) не (ў) папад;
4) душа (ў) душу;	19) не (ў) меру;
5) калі (ні) калі;	20) не (на) жарт;
6) крыж (на) крыж;	21) не (ў) спадзеў;
7) мала (па) малу;	22) па (за) ўчора;
8) нага (ў) нагу;	23) перш (на) перш;
9) не (да) смаку;	24) раз (по) раз;
10) не (за) доўга;	25) раз (у) раз;

- 11) не (з) руки;
- 12) шыварат (на) выварат;
- 13) не (пад) сілу;
- 14) не (па) мойму;
- 15) не (ў) забаве;

- 26) сам (на) сам;
- 27) само (па) сабе;
- 28) след (у) след;
- 29) слова (за) слова;
- 30) у (рэшце) рэшт.

A2. Адзначце сказы, дзе часціца *не* пішацца асобна.

1. Круцячы, свет пройдзеш, але назад (не) вернешся.
2. Скрозь вяршыні дрэў відаць былі аграмадзіны (не) закончаных будынкаў.
3. Скруха бядзе (не) памочнік.
4. (Не) чаканая навіна вельмі ўзрадавала нас.
5. Удалечыні відаць высокія горы, (не) пустэльныя, а зарослыя кустоўем і дрэвамі.
6. Пад дубамі былі (не) пралазныя параснікі арэшніку.
7. Вучыцца ніколі (не) позна.
8. Ехаць (не) вельмі доўга.
9. Вецер (не) моцны, але халодны.
10. Барада ў дзеда (не) густая, а рэдзенькая.
11. Салоўка ўжо (не) па-вячэрняму, а па-начному нетаропка, спакойна заліваўся ў садзе.
12. Так вось і жывуць, адзін аднаго (не) навідзячы.
13. (Не) зменны змрочны бор маўчыць ці вое глуха.
14. Мы (не) супраць вашай прапановы, аднак (не) варта спяшацца.
15. Гэту нашу вандроўку мне век (не) забыць.
16. Рэчка адсюль (не) далёка, а зусім блізка.
17. З-пад густой, (не) прасохшай пасля начнога ліўня зеляніны далятала звонкае шчабятанне.
18. Сярод кустоў ніцай лазы на лузе трава была (не) скошана.
19. Сціскалася сэрца ад (не) выказнага характва.
20. Люда на хаду, (не) гледзячы, падала Юрку руку.
21. (Не) гледзячы на раку і сырасць, адчувалася ўжо набліжэнне дзённай спёкі.
22. Крокі мае былі такія лёгкія, быццам пад нагамі ляжала (не) звычайная, убітая дарога, а нейкая мяккая коўдра.
23. Лес, яшчэ (не) асветлены сонцам, паціху прачынаўся.
24. Пытанне так і (не) вырашана.
25. Як многа яшчэ ў свеце цікавага, (не) зведанага.
26. На карціне былі (не) намалёваныя, а вышытыя кветкі.
27. (Не) наеўшыся, не наліжашся.
28. З-пад шапачкі выбіваліся (не) заплечыя ў косы валасы.

29. Усё ж пайшоў Васіль да Міканора (не) ахвотна — так, абы не паказаць (не) пашаны да суседа.
 30. Неяк (не) па-людску, (не) па-чалавечы атрымалася.

A3. Адзначце словазлучэнні, дзе ёсць словы, якія без прыстаўкі *не-* (*ня-*) не ўжываюцца.

1) неабмежаваная ўлада;	16) нявырашаная праблема;
2) неабудны сон;	17) такі недарэка;
3) неабжыты дом;	18) непарадак у сям'і;
4) неаглядная прастора;	19) неўпрыкмет падысці;
5) неакрэслены час;	20) недаўгавечная рэч;
6) няпэўная колькасць;	21) няўхільна набліжаецца;
7) неапублікаваны твор;	22) невясёлы настрой;
8) неадкладныя справы;	23) застацца невукам;
9) неасэнсаваны ўчынак;	24) чарговае няшчасце;
10) неадольнае жаданне;	25) нездарма кажуць;
11) неаспрэчны факт;	26) трэці дзень нямогацца;
12) няспынны рух;	27) неспакойнае дзіця;
13) нябеленыя сцены;	28) недабракасны тавар;
14) няходжаная сцежка;	29) неўсвядомлены пратэст;
15) нясцерпны боль;	30) неабвержная ісціна;
31) недарагі касцюм;	41) нежаданне дапамагчы;
32) блакітныя незабудкі;	42) несур'ёзны адказ;
33) нямала клопату;	43) незакончаная аповесць;
34) нехаця адказаць;	44) неаднолькавыя краявіды;
35) сустрэцца неўзабаве;	45) няўрокам кажучы;
36) непапулярнасць выдання;	46) негатыўны ўплыў;
37) недалёкі лес;	47) немалады чалавек;
38) прыехаць ненадоўга;	48) незаўважаная памылка;
39) нялішне нагадаць;	49) непакоіцца за дачку;
40) няўтульны пакой;	50) нярэдка бачыцца.

A4. Адзначце словы, якія не могуць пісацца з *не-* разам ні пры якіх умовах.

1) (не) далёка;	26) (не) спакойны;
2) (не) родны;	27) (не) жалезны;

3) (не) праўда;	28) (не) кожны;
4) (не) толькі;	29) (не) цікава;
5) (не) запрэжаны;	30) (не) па-мойму;
6) (не) запланаваная;	31) (не) залаты;
7) (не) мог;	32) (не) сказаўшы;
8) (не) куды;	33) (не) глыбока;
9) (не) супраць;	34) (не) ўдача;
10) (не) раз;	35) (не) навідзячы;
11) (не) хта;	36) (не) гарачы;
12) (не) бацькаў;	37) (не) могучы;
13) (не) быў;	38) (не) хацеў;
14) (не) гарачы;	39) (не) гледзячы;
15) (не) хочучы;	40) (не) да смеху;
16) (не) першы;	41) (не) бачачы;
17) (не) варта;	42) (не) мытая;
18) (не) зусім;	43) (не) горшы;
19) (не) прыгожы;	44) (не) пакоіцца;
20) (не) закончаны;	45) (не) натуральны;
21) (не) засланы;	46) (не) па-руску;
22) (не) знаёмы;	47) (не) дрэнны;
23) (не) чорны;	48) (не) складана;
24) (не) шкада;	49) (не) трэба;
25) (не) раней;	50) (не) мой.

A5. Адзначце сказы, дзе на месцы пропуску (пропускаў) трэба пісаць часціцу *не*.

1. Удзень лес поўніўся птушынымі галасамі Якіх толькі тут ... было спеваў!
2. Куды ... прыязджалі, першай тэмаю для размовы была гарачыня.
3. З гэтымі довадамі нельга ... пагадзіцца.
4. Хай скруха самотных дзён нікому ... будзе вядома.
5. Хлопчык у адказ ... слова.
6. Дзе ... глянеш — бары цёмна-русыя, беларускай адзнака красы.
7. Дзе ён толькі ... пабываў, чаго ... бачыў у сваім жыцці.
8. ... то загукала сава, ... то прапішчаў заяц.
9. Ад зайздрасці ... паразумнееш, ... падужэеш, ... пабагацееш.
10. Далёка ... кожны зможа пераплыць гэту рэчку.
11. Трапіў у нерат — ... ўзад ... ўперад.
12. ... , ... махай расчаравана на ўсё рукой.
13. Цяпер Ваську ... да смеху.
14. Эх, вольныя птушкі, як ... пазайздросціць вашым лёгкім і хуткім крылам!
15. Баліць галава — ... то ад спякоты, ... то ад стомленасці.
16. Глядзіш, бывала, і здаецца, што скрозь галін сцяну жывую, скрозь гэту тканку маладую ... мыш, ... птушка не прабецца.
17. Хто ... спытаў хоць раз трывогі, жыццю ... ведае цаны!
18. ... згадаць ... магу рэчкі люстранай між лозаў і вязаў, што на лугах хутка воды нясе.
19. ... дрэўца на тым полі, ... адзінокага кусціка.
20. Нас амаль адразу запынілі чатыры калоны. Таўшчэзныя, але ... цяжкія, ... масіўныя, а, наадварот, лёгкія, стромыя.
21. Нікому нас ... знішчыць, ... спыніць.
22. Голас даўняга рэха ... ўдзень ... ўноч не змаўкае.
23. Дзе б мы ... былі, якаія б краіны нас ... паклікалі, мы ўсё роўна будзем сніць адну-адзіную дарогу, якая вядзе нас да роднай хаты.
24. Улетку ў стрэхах ці застрэшках якія толькі ... гняздыцца птушкі! Ластаўкі, шпакі, вераб'і.
25. Расцвілі мальвы — значыць ... за гарамі восень.